

MÖRSETEKENS

Lente
in de Mors

JAARGANG 8 N°2
JUNI 2021

WIJKMAGAZINE
VOOR DE MORS LEIDEN

Morsetekens

Dit magazine is ter bevordering van de onderlinge communicatie samengesteld voor het Morsdistrict te Leiden en door vrijwilligers uit het Morsdistrict.

We houden u zoveel mogelijk op de hoogte over allerlei gebeurtenissen in de wijk, mede ook door informatie die u ons stuurt. Voor het insturen van informatie zie de sluitingsdata.

Inhoud

o.a.:

- Talkshow Energietransitie | 4
- Stof tot denksporten | 5
- Verkiezingen en de Mors | 6
- Cultuur coaches | 8
- Renovatie Diamantplein | 9
- Riolering Hoge Mors | 10
- Berichten SOS Mors | 11
- Morsetekens hyperlokaal | 16
- Jeu de Heleboule | 21
- Leids blauw in de Mors | 22
- Dieren in de Mors | 24

Correspondentie

Wijkmagazine 'Morsetekens'
p/a Huis van de Buurt Morschwijk
Topaaslaan 19
2332 JC Leiden
info@morsetekens.nl

2021
Sluitingsdatum insturen kopij:
1^e nr: 14 februari
2^e nr: 16 mei
3^e nr: 29 augustus
4^e nr: 14 november

Verschijsing:
1^e nr : 14 maart
2^e nr: 27 juni
3^e nr: 3 oktober
4^e nr: 12 december

Verschijsing in:
Morsdistrict (Postcodegebied 2332)
Oplage: 4000
Voor meer informatie en/of advertentie-
mogelijkheden verwijzen wij naar onze
website www.morsetekens.nl

Redactie

Frauke Bokker	verspreiding
Wendy Buysse	redactie
Yvonne Nicasis	vormgeving
Ger Koper	webmeester
Bart Hagedoorn	redactie
Nidia Gans	redactie/social
Rémon de Jong	redactie
Lia van der Laan	puzzels/redactie

Steungroep:

Marco Versluis	wijkregisseur Leiden West
Koen Wessels	Morslint
Jos van Iersel	Vrienden van Morsetekens
Myrthe Zonneveld	Cultuurcoach
Ilonka van Rijn	Incluzio

Morsetekens is ook digitaal beschikbaar op onze website, www.morsetekens.nl en op Instagram en facebook

Redactioneel

Klikkerdeklak! Daar kleppert al weer de brievenbus. Nóg een brief van de gemeente met de aankondiging van de zoveelste video-bijeenkomst over vernieuwing in de wijk. Of het nu gaat over bouwplannen, energietransitie, verkeer, groen of rioolvervanging, er is geen onderwerp waarover ons ambitieuze gemeentebestuur ons niet wil voorlichten. In dit magazine lichten we er een paar uit. Er zijn zoveel projecten dat de gemeente alleen voor de Mors een aparte webpagina heeft ingericht! Niet alle informatie kunt u daar vinden, in ons magazine en op onze website wel!

Participatie?

De aangeboden participatie is in de praktijk niet meer dan voorlichting. Natuurlijk, er is gelegenheid tot vragen stellen. Die worden netjes, meteen of achteraf, beantwoord. Maar of er veel mee gedaan wordt, is pas veel later na te gaan: als de stukken worden voorgelegd aan de gemeenteraad. Dan kan het zomaar zijn dat het plan er heel anders uit ziet dan wat besproken was. Dat is het geval bij de plannen voor het Werninkterrein. Tja, dan is er alleen de mogelijkheid tot inspraak bij de raadscommissie over. Over een jaar zijn er verkiezingen. Dan kunnen we zorgen dat de belangen van de Mors beter bekend zijn bij de nieuwe raad, roept Jos van Iersel ons op.

Activiteiten

In dit nummer gaat het niet alleen over de gemeente, voorlichting en projecten. Zo is er veel informatie over wat er in de wijk te vinden is, nu en vroeger. Zo was er in de "Juwelenwijk" een heuse Jeu de Boule vereniging. Kijkt u maar verderop in dit nummer.

Groene Mors

Als ontspanning zijn wat leuke wandelroutes door de Mors te maken die voornamelijk door groene stukken leiden. Daar wordt ook uitgebreid gebruik van gemaakt. En zoals elke keer weet Gerard van der Klugt weer een ander beestje waarover hij iets kan vertellen. We kunnen beestjes ook uitnodigen door hotels te openen, zoals de bijenhotels van oud Morswijker Wim Pompe. Groen kan ook overlast door opgeschoten jeugd verhullen. Dat ondervinden Bockhorsters die in de buurt van de trap naar de fietsbrug over de Doctor Lelylaan wonen. Daarom in dit nummer ook informatie over het Blauw in de Mors. Zij kunnen meehelpen daarmee om te gaan. En als het dan een keer slecht weer is, er nog de puzzel. Los de puzzel en stuur hem in. Wim Pompe stelde er een bijenhotel voor beschikbaar als prijs.

Ger Koper

Talkshow Energietransitie

Het zal u niet ontgaan zijn! Er werden afgelopen maanden talkshows over de energie-transitie georganiseerd. Ook voor de Mors; dat was begin april. Als u een show nog een keer wilt zien, ga dan naar www.gagoed.nl/talkshows.

De talkshows werden georganiseerd door de wijkambassadeurs, voor onze wijk Yung Lie. Ze stonden onder leiding van Gideon Roggeveen. Volgens wethouder Fleur Spijker zijn ze het startschot voor Stadsgesprekken over energietransitie. Deze worden in het tweede kwartaal per wijk georganiseerd.

Doel

Na afloop van de talkshow over de Mors praten we met Yung Lie. Op die avond keken ongeveer 45 mensen naar de show over de Mors, maar in de loop der tijd is het zo'n 600 maal bekeken. Als die mensen allemaal in de Mors wonen dan is dat zo'n 15% van de huishoudens.

Volgens Yung is dat vergelijkbaar met andere wijken. Wij vragen hem wat hij denkt te bereiken met de shows. Dat is in ieder geval het betrekken van een breder publiek bij de mogelijkheden om bij te dragen tot de energietransitie. Verder zou hij graag zien dat er een netwerk ontstaat. Enerzijds met mensen die ervaring hebben met projecten, zoals zonnepanelen en warmtepompen. Anderzijds met mensen die daar meer over willen weten. Verder hoopt hij dat slimme ideeën die ergens worden uitgewerkt sneller gedeeld kunnen worden binnen de wijk en de stad. En uit de chat blijkt dat er veel kennis is; deze zou beter kunnen worden benut.

Aardgasvrij

Tijdens de talkshow komen ook vragen over het streven van de gemeente om in 2050 energieneutraal te zijn en met name dat de wijk in 2035 aardgasvrij* zou moeten zijn. Het is een onderwerp dat veel wijkbewoners, zowel huurders als huiseigenaren, bezig houdt. Yung Lie doet daar laconiek over. Hij stelt dat de gemiddelde levensduur van een cv-ketel zo'n 15 jaar is en dat voor de meeste mensen vóór 2035 een moment komt om over te gaan. Maar het betreft natuurlijk niet alleen de cv-ketel maar de hele cv-installatie. Ook radiatoren en daarmee gekoppelde leidingen. Het lijkt hem daarom verstandig om toekomstige ontwikkelingen scherp in het oog te houden. Dat is ook het nut van deze talkshow: het gaat in eerste instantie om bewustwording weten wat mensen daaraan kunnen doen.

* Zie bijvoorbeeld het 5de hoofdstuk over opgaven voor de Mors in het Ontwerp-Ontwikkelperspectief voor de Mors.

Ger Koper mmv Yung Lie.

Stof tot denksporten

Toen de **Stichting Denksport Leiden** begin 2018 het Denksportcentrum bij het Diamantplein verkocht aan een projectontwikkelaar ontstond niet alleen voor de gebruikers een ingewikkelde situatie. Immers, het aanpalende winkelcentrum was al jaren in verval en voor het Radiusgebouw werd ook een nieuwe bestemming gezocht. Het noopte de wethouder Yvonne van Delft tot actie. De buurt werd gevraagd om mee te denken en ideeën uit te werken om het plein nieuw leven in te blazen. Vol goede moed werd er door betrokken buurtbewoners en een 'kerngroep' meegedacht over de plannen en werd er een ambitiedocument opgesteld.

In de beleving van velen zou het Denksportcentrum plaats maken voor iets nieuws van 4 bouwlagen. Mooi passend in de lijnen van de Diabijnhof en de bebouwing aan die zijde van het winkelcentrum. Groot was dan ook de verbazing toen tijdens de transformatie van ambitiedocument naar visiedocument in de raad er opeens gesproken werd over 8 hoog op de

plek van het Denksportcentrum! Inmiddels gingen de ontwikkelingen verder en viel de drie-eenheid Winkelcentrum-Denksportcentrum-Radiusgebouw uiteen.

De eigenaar van het winkelcentrum wilde niet langer wachten en begon met verbouwen. De ontwikkeling van het Radiusgebouw ging langer duren. De nieuwe eigenaar van het Denksportcentrum liet niets meer van zich horen. In de ogen van velen was daarmee de basis onder het visiedocument weggefallen en ook enkele argumenten voor de "8-hoog plannen" waren niet meer van toepassing. Ook in de politiek werd over dit onderwerp gesproken.

Zelfs de Morslint-wandelroute werd erbij gehaald om te beargumenteren dat de rooilijn van het Denksportcentrum naar achteren moest! Dat was het argument om hoger te bouwen, maar dat is niet meer nodig nu het winkelcentrum blijft waar het is.

Inmiddels heeft de eigenaar van het Denksportcentrum na een aantal mislukte ideeën het pand weer verkocht. Nu zal een nieuwe projectontwikkelaar – met in het achterhoofd de mogelijkheid tot 8-hoog in het inmiddels beruchte visiedocument – dus weer gaan bedenken hoe daar zo winstgevend mogelijk iets is te ontwikkelen.

Het schaakspel rond de 'toren' gaat dus verder, waarbij de buurt het gevoel heeft dat ze niet meer is dan een pion in dit schaakspel tussen gemeente en projectontwikkelaars.

De stukken worden steeds doorgeschoven met intussen weer een nieuwe speler aan tafel. Dat is jammer, zeker omdat er vanuit de buurt heel veel goede ideeën zijn geopperd en er voldoende kansen liggen. Daarom ook de oproep aan de gemeente om lef te tonen en nog eens samen met de buurt – en wellicht de dakloze denksportverenigingen – te kijken naar de mogelijkheden zonder zich telkens te verschuilen achter de projectontwikkelaars en af te wachten wat daaruit komt. Met die tactiek win je geen schaakwedstrijd.

Wij nodigen de wethouders dan ook van harte uit om, zoals eerder afgesproken, het vervolgesprek met ons aan te gaan en verder te praten over dit onderwerp.

Een dergelijk gesprek over een frisse nieuwe start rond het Denksportcentrum past bij de afspraken van 23 februari 2021 in een gesprek met twee wethouders.

Koen Wessels, voorzitter stichting Morshint & Jos van Iersel, voorzitter stichting Vrienden van Morsetekens

Verkiezingen en de Mors

Op 17 maart 2021 zijn er verkiezingen voor de Tweede Kamer geweest. Op 16 maart 2022 zijn er opnieuw verkiezingen, namelijk voor de gemeenteraad. Om alvast een beetje warm te draaien schets ik wat er te zeggen valt over de Mors.

Partij	2° Kamer Mors 2021	2° Kamer Leiden 2021	2° Kamer Leiden 2017
D66	19 %	23,2%	20,9%
VVD	14%	15,1%	16,8%
PVV	11%	7,7%	6,2%
GroenLinks	10%	10,9%	16,9%
PvdA	7%	7,2%	6,9%
Partij voor de Dieren	6%	6,0%	4,7%
SP	6%	4,9%	6,6%
Volt	5%	6,4%	NVT
CDA	5%	4,8%	6,2%
Forum voor Democratie	4%	3,4%	1,8%
Christen Unie	3%	2,1%	2,5%
Denk	2%	1,9%	2,1%
<i>Overig</i>	<i>8 %</i>	<i>6,3%</i>	<i>8,4%</i>

Uit de tabel blijkt dat de Mors heel divers heeft gestemd. Voor twee partijen geldt dat die in de Mors in procenten meer stemmen hebben getrokken dan in de stad als geheel: de PVV en de SP. Alleen D66 scoort in procenten duidelijk minder in de Mors dan in de stad als geheel.

Er is geen materiaal om na te gaan welke inhoudelijke oorzaken de uitslagen in 2021 wel of niet hebben beïnvloed (corona, de toeslagen affaire).

In de Tweede Kamer wordt nu gesproken over de formatie van het kabinet. Men wil nu dat er echt wordt ingegaan op de maatschappelijke uitdagingen. Dat is eigenlijk ook een goed idee voor de verkiezingen van de gemeenteraad in 2022: welke uitdagingen zijn er en wat kan beter in de bestuurscultuur en de betrokkenheid van burgers. Ook in onze gemeente is er een programma waaraan de coalitiepartijen – de meerderheid – zich moeten houden. Dat staat een serieuze en open discussie in de gemeenteraad in de weg, net als dat bij de Tweede Kamer het geval is. Het zou mooi zijn als na de verkiezing van de gemeenteraad er meer ruimte komt voor discussie en daarmee ook voor inbreng van de burgers.

Inmiddels beginnen de afdelingen van de politieke partijen in Leiden met de voorbereidingen voor hun programma's. Nieuw is dat enkele partijen hebben aangegeven goed in gesprek te willen met de wijken in de stad.

Dat zou ook voor de Mors kunnen worden georganiseerd. Heb je als Morsbewoner of als organisatie in de Mors zin om inbreng te leveren voordat alles vast ligt in besluiten meld je dan bij:

Jos van Iersel via jos.viersel52@xs4all.nl

Samen maken we Morsetekens

Wies van Wetten, die ons interviewde over ons magazine (zie pagina 16), viel het al op: Morsetekens wordt gemaakt door vrijwilligers. Dat is een compliment aan die gezellige groep mensen, de bezorgers, schrijvers en redactieleden van het magazine en van de website morsetekens.nl. Ieder draagt er op zijn eigen manier aan bij!

Doet u mee?

Als het u wat lijkt om een tijdje met ons mee te doen, neem dan eens contact met ons op. Dat kan via onze Morsetekens-groep op Facebook of via info@morsetekens.nl.

Donaties

Vrijwilligerswerk wordt wel gesubsidieerd maar nooit volledig. Zo ook bij ons. Daarom kunnen we uw bijdrage niet missen. Dat kan door de bijgaande QR-code met de telefoon te lezen. Die stuurt je meteen naar onze webstek waar je kunt kiezen uit betalen met iDeal of Paypal. Doe je het liever op de ouderwetse manier? Dat kan ook, het IBAN is NL19 SNSB 0787 8562 23 en de begunstigde de Stichting Vrienden van Morsetekens te Leiden.

Wij horen graag van u!

Ger Koper

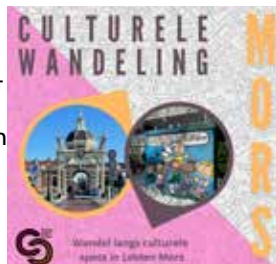
Cultuurcoaches

Cultuurwandelingen

Wist je dat er in de Mors ontzettend veel kunst te vinden is? De Cultuurcoaches hebben routes gemaakt waar je langs alle culturele hotspots van de wijk wandelt. Alle wandelingen zijn 2 tot 3 kilometer lang en toegankelijk voor rollators en rolstoelen. Download het boekje op onze website of haal een geprinte versie op bij het Huis van de Buurt!

Oproep!

Graag komen we in contact met inwoners van Leiden die gebruik (moeten) maken van gebarentaal. We willen weten hoe jij theaterbezoeken ervaart en wat je ons daarover kunt leren. Wil je ons adviseren? Mail dan naar cultuurcoach@bplusc.nl

Cultuur je Buurt

Maandag 19, dinsdag 20 en woensdag 21 juli organiseren wij 's ochtends weer workshops voor kinderen van 4 – 12 jaar. Dit jaar zijn we te vinden op het pleintje voor het Huis van de Buurt Morschwijck. Wil je meedoen? Volg ons om op de hoogte te blijven van al onze activiteiten!

Blog

Sinds een tijdje houdt Cultuurcoach Laura een blog bij over haar werk als Cultuurcoach. Lees hieronder een stukje van haar eerste blog!

'Hoe is het om Cultuurcoach te zijn in deze tijd?' vraagt de stagiaire van een collega-instelling. Ze interviewt ons via

Zoom. Ik antwoord zoals ik dat al maanden doe. Ik vertel hoe we met lockdownprojecten toch publiek bereiken, online 'leuke dingen' ontwikkelen, dat we creatieve makers zijn, snel kunnen schakelen en de moed er proberen in te houden.

Wanneer ik 's avonds een projectplanning weer heb aangepast en mijn pc afsluit, denk ik nog eens na over de vraag. Dan besef ik me dat ik helemaal niet beter weet. Ik weet niet hoe het is om Cultuurcoach te zijn in een open stad. Hoe het is om Cultuurcoach te zijn in niet-lockdown. Ik weet niet hoe het is om Cultuurcoach te zijn zonder corona-maatregelen, zonder RIVM-berichten, zonder spannende persconferenties, zonder zorgen om die prachtige Leidse culturele instellingen die al zo freaking lang leeg staan dat de echo er oneindig is, zonder zorgen om een projectplanning in de ijskast te zetten, zonder zorgen om directe collega's, zonder zorgen om stadscollega's die je uit het netwerk kent, zonder zorgen om kwetsbare ouderen of thuiszittende wijkbewoners en vooral zonder zorgen om de Leidenaren die huilend aan een tafeltje zitten om de sluiting in hun Buurthuis. Ik weet dat niet."

Lees de volledige blog én andere blogs op onze website: www.cultuurcoachleiden.nl/over-de-cultuurcoaches Volg ons ook op Social Media! @cultuurcoachleiden

Fasering van de renovatie winkelcentrum Diamantplein

De renovatie vindt in twee fasen plaats::

1. Opaalstraat en de Diamantlaan : vanaf maart 2021
2. Diamantplein : rond de bouwvak 2021

Bereikbaarheid

Tijdens fase 1 van deze renovatie blijft het winkelcentrum voor voetgangers en fietsers gewoon bereikbaar via de entree aan het Diamantplein. Het is tijdens deze periode alleen niet mogelijk om fietsen te plaatsen aan de winkelcentrum-zijde van de Opaalstraat en de Diamantlaan. Voor automobilisten is het van belang om te weten dat een aantal parkeerplaatsen door de bouw af en toe buiten gebruik is i.v.m. bouwkransen etc.

In fase 2 zal het voetgangersgebied van het Diamantplein afgesloten worden, maar voor voetgangers zal de Jumbo gelukkig wel steeds toegankelijk blijven vanaf de kant van het Diamantplein!

Planning

- Start bouwplan : maart 2021
- Oplevering Aldi : 1 december 2021
- Oplevering hele winkelcentrum : eind januari 2022

Ingrid Keestra,
Marketing AKOR

Rioleringsproject Hoge Mors

De riolering in een deel van de Hoge Mors is aan vervanging toe. Als de straten toch open moeten voor deze rioolvernieuwing, is dat een mooi moment om ook boven de grond de straten en het groen op te knappen. De gemeente wil de wijk graag zo inrichten, dat deze voorbereid is op het klimaat van de toekomst met meer hitte, droogte en hevige regenbuien. De gemeente heeft een schetsontwerp gemaakt. Dat is een eerste voorstel voor een ontwerp

van waaruit we samen met de bewoners, ondernemers, corporaties en andere partijen verder willen ontwerpen. In mei en begin juni zijn er diverse digitale bijeenkomsten geweest, om bewoners te vertellen over dit schetsontwerp. Flink wat bewoners hebben hier hun mening gegeven over de plannen. Daarnaast hebben we het ontwerp gedeeld op Doemee, het participatieplatform van de gemeente. Ook hier kunnen bewoners vragen stellen. De gemeente inventariseert nu alle reacties en neemt ze waar mogelijk mee in de verdere uitwerking van het ontwerp.

Wilt u meer weten over het project? Op www.leiden.nl/hogemors vindt u meer informatie, op doemee.leiden.nl kunt u het ontwerp bekijken. Vragen en opmerkingen kunt u mailen naar hogemors@leiden.nl.

Tamara Weber, omgevingsmanager

Berichten van SOS Mors

Manifest

Afgelopen periode heeft SOSmors samen met 19 wijk- en belangenverenigingen een manifest ingediend over de omgevingsvisie. Een duidelijk signaal dat burgers willen meedenken en niet alleen maar toehoorders zijn. Dit manifest zal worden voorgelegd aan de gemeenteraad na de zomer als de omgevingsvisie wordt vastgesteld. Vanaf 2022 zal de omgevingsvisie alle huidige kaders vervangen in heel Leiden.

Participatie Motorhuislocatie

Samen met de ontwikkelaar van de Motorhuislocatie en de gemeente maken bewoners een participatieplan. Hierin wordt vastgelegd waar de buurtbewoners over mee mogen beslissen in de ontwikkeling van de bouwplannen. Het eerste concept is te vinden op onze site. Binnenkort zal er weer een nieuwe informatieavond worden georganiseerd, dus houd de site in de gaten: www.sosmors.nl.

Wijkvereniging de Lage Mors

Ook de wijkvereniging komt bijna van de grond. Mocht je je nog willen aanmelden, als lid of bestuurslid, dan kan dat via: ww@wvlm.nl

Leidse Ring Noord

De reconstructie van de kruising Plesmanlaan-Vondellaan-Darwinweg wordt uitgevoerd in het kader van de Leidse Ring Noord (LRN).

De herinrichting van de kruising staat dit jaar op de besluiten agenda. De gemeente heeft in de kranten afbeeldingen getoond van de nieuwe fietstunnels. Wij vinden het plan niet goed: de Lage Mors krijgt meer geluidshinder en luchtverontreiniging en de fietsers moeten omrijden. Het plan kost €33 miljoen, het levert maar een paar seconden tijdswinst op en lost de problemen op de Darwinweg niet op. Als wijk hebben we op 27 mei hierover ingesproken bij de gemeenteraadscommissie Leefbaarheid en Bereikbaarheid.

Tjark van Heuvel en Maaïke van Hinten

SKIKO'S
DailyCafé
Fresh pizza's, pasta's & more...

Bestel online via de site
en blijf op de hoogte van
onze acties

Meld je aan
en spaar voor korting!

WWW.SKIKOS.NL

Lage morsweg 20 | 2332 XC | Leliden

☎ 071 364 5308   @skikosdailycafe   @skikosdailycafe

Tribune met spoortunnel als nooduitgang

De laatste tijd is veel te doen geweest rond de ontwikkeling van het Werninkterrein. Aanvankelijk was er veel tijd voor overleg tussen projectteam en buurtbewoners. Bijvoorbeeld tijdens een bijeenkomst op het terrein zelf waar over modellen gediscussieerd kon worden. Later werd dat allengs minder. Bij de laatste presentatie, die aanvankelijk alleen het resultaat van de verkeersanalyse zou geven, werd gelijk maar een concept gebiedsvisie op tafel gelegd. Nu waren er krap twee weken om te reageren. Een aantal bewoners stelde hun reactie beschikbaar die hier wordt samengevat.

Tunnel

Meteen in het begin was al duidelijk dat er een tunnel onder het spoor naar de Amethistkade zou moeten komen. Er werden alternatieven besproken, maar geen daarvan leek een serieuze mogelijkheid. Niettemin liet het verkeersonderzoek geen voorkeur voor de tunnel zien. Het verweer van de bewoners aan de Haagweg tegen een brug over de Oude Rijn was echter sterk. Uit de Mors kwamen nauwelijks bezwaren. De keuze is toen gevallen op de spoortunnel.

Omvang

Aanvankelijk werd gesproken over 450 wooneenheden. Maar de kosten voor de spoortunnel noopten tot verhoging ondanks dat het Rijk een financiële bijdrage in het vooruitzicht stelde. In de gebiedsvisie blijft men er onduidelijk over maar 750 klinkt door als optie. In de visie presenteert men dan ook hoge flats die langs de spoorbaan komen met

lagere bouw naar de Rijn toe. Vanuit de Haagweg ziet men dan naar de spoorlijn toe een trap omhoog. Vanaf de andere kant, de laagbouw van de Hoge Mors, is dat een muur van 250 meter lang en 26 meter met pieken van 50 meter hoog, iets korter dan de flat aan de Agaatlaan maar wel tenminste twee keer zo hoog. Dat was niet een van de modellen die in het begin getoond werden. Terecht vragen mensen om uitleg: hier was niet eerder over gesproken.

Groen

Er wordt bij elk nieuwbouwproject in de Mors uitgebreid stilgestaan hoeveel groen dat wel niet zal opleveren. Ook in deze visie. Maar weinig ervan is openbaar. Zo spreekt men over de strook langs de spoorbaan, maar die is niet toegankelijk. Op de schetsen is groen op de daken van gebouwen getekend: ook niet openbaar toegankelijk. Hetzelfde geldt voor binnenplaatsen. Dat betekent bijvoorbeeld dat voor kin-

deren weinig ruimte zal zijn om op straat te spelen!

Alternatieven

Voorlopig moeten we vaststellen dat aan het "uitdagende" plan om een stukje grond te bebouwen dat wordt ingesloten door een rivier, een spoorlijn en een industriegebied wel wat haken en ogen zitten. Kan het dan anders? Een reflectant noemde een hele sterke: waarom niet de sportvelden van VV Leiden op het Werninkterrein en de nieuwbouw plegen op de vrijvallende grond met prima ontsluitingsmogelijkheden?

Ger Koper mmv Joan Goselink, Matthijs Meltzer, Gerard van Steekelenburg en Erik Zachte.

Echt iets lekkers!

Raaphorst

BROOD & BANKETBAKKERIJ

Tesselschadestraat 20
2332 BJ Leiden
T/F (071) 576 12 74

Wij helpen u graag bij pijnklachten of problemen bij het bewegen.

Contact? info@fysiotherapievondellaan.nl of 071 5761757.

Meer info? www.fysiotherapievondellaan.nl

Gezondheidscentrum Vondellaan, Vondellaan 35Ac, 2332AA Leiden

Projectenpagina voor de Mors

De Mors is volop in ontwikkeling. De komende jaren worden er woningen gebouwd en wordt de openbare ruimte anders ingericht. Daarnaast wordt het riool vervangen en zal de Mors in 2035 aardgasvrij zijn. Om alle ontwikkelingen goed op elkaar af te kunnen stemmen, wat goed is in de wijk te behouden en waar dat gewenst is te verbeteren, is er een toekomstplan voor de Mors opgesteld, het zogenaamde Ontwikkelperspectief voor de Mors. Bij nieuwe plannen wordt gekeken hoe ze zoveel mogelijk kunnen bijdragen aan het gewenste toekomstbeeld van de Mors.

Gemeentelijke website

Naar aanleiding hiervan, heeft de gemeente Leiden ook haar website aangepast, zodat op één pagina leiden.nl/demors alle lopende projecten in de Mors te vinden zijn met een korte omschrijving. Vanaf hier kunt u doorklikken naar de projectpagina's. Op de projectpagina vindt u een omschrijving van het project, een globale planning, nieuwsberichten en belangrijke documenten. De gemeente streeft ernaar de projectpagina's zoveel mogelijk up-to-date te houden. De projectmanagers en -medewerkers van de gemeente zorgen daarvoor, in samenwerking met de communicatieadviseur van ieder project.

Heeft u vragen of opmerkingen over een project of de website, dan kunt u het digitale contactformulier invullen op www.leiden.nl/contact.

Mist u een project op de website, dan kan het zo zijn dat het project nog niet officieel gestart is. En als een project is afgerond, verwijdert de gemeente de projectpagina. Wel blijven de afgeronde projecten zichtbaar op de overzichtspagina.

Andere communicatiemiddelen

Naast de website communiceert de gemeente ook via o.a. bewonersbrieven, Stadskrant, sociale media en via Stadsnieuws, de digitale nieuwsbrief van de gemeente. Via www.leiden.nl/stadsnieuws kunt u zich hiervoor aanmelden. Bij uw aanmelding kunt u de wijk(en) en project(en), die uw interesse hebben, aangeven. U ontvangt dan elke vrijdag een nieuwsbrief met nieuwsberichten over de door u geselecteerde onderwerpen.

Projecten

Uit de ruime informatie die beschikbaar is op leiden.nl/de-mors kiezen we er één om te laten zien wat voor informatie wordt getoond

Statendijk

De bouw van de woningen door Bouwbedrijf Ouwehand Bouwen & Ontwikkelen verloopt voorspoedig en is inmiddels al ver gevorderd. Dit komt mede doordat de gevels kant-en-

-klaar zijn geleverd en zo snel konden worden gemonteerd op de cascowoningen. Het nieuwe buurtje is naar verwachting in het 4e kwartaal van 2021 klaar.

Marloes de Klerk,
Communicatieadviseur gemeente Leiden

Morsetekens “hyperlokaal”!

Het magazine Morsetekens is onderdeel van het rijke, hyperlokale medialandschap in Leiden. Hyperlokale media is een lastig te definiëren fenomeen. Het is in ieder geval lokaler dan het Leidsch Dagblad. Waar in het Leidsch Dagblad eerder de actualiteiten centraal staan, zijn dat bij hyperlokale media meestal de mensen die in de buurt wonen en de onderwerpen die ze bezighouden. En dat is waar ik onderzoek naar doe voor de master Journalistiek en Nieuwe Media: naar de inhoud van hyperlokale media.

Zelf ben ik een geboren en getogen Leidenaar. Ik ben opgegroeid in de Professorenwijk en later verhuisd naar Roomburg. Toen ik aan deze master begon, viel me de wijkkrant van Roomburg op. Het leek me wel interessant om daar wat dieper op in te gaan. Na wat zoeken bleek dat er in Leiden

enorm veel soortgelijke huis-aan-huisbladen zijn. Zo had ik een mooi onderwerp om op af te studeren.

Het is erg interessant om alle vrijwilligers te spreken die het mogelijk maken dat er eens in de zoveel tijd een krantje bij alle buurtbewoners in de bus komt. Iedereen heeft dan ook andere dingen die ze belangrijk vinden om in de krant te zetten. Zo vinden de makers van de Hart van de Stad Krant het belangrijk om de historie van Leiden uit te lichten. De maker van de krant van Tussen de Rijnen vindt het juist belangrijk dat de stukken kort en bondig zijn en zoveel mogelijk buurtbewoners aanspreekt. Wat iedereen hierin gemeen heeft, is een passie voor de buurt. Die passie wordt door iedereen op eigen wijze in de krant gestopt.

Dus nu hoor ik u als lezer denken, “maar hoe zit dat dan met Morsetekens?”. Wat mij opviel bij Morsetekens is dat er veel nadruk wordt gelegd op het verbeteren van de onderlinge communicatie. Er zijn namelijk veel buurtbewoners die stukjes schrijven voor het magazine. Dit lukt bij bijna geen enkele andere krant. Veel andere kranten hebben namelijk moeite om respons te krijgen van buurtbewoners, laat staan om ingezonden stukken te verzamelen. Dat Morsetekens zoveel kopij weet in te zamelen zegt, volgens mij, iets over de goede onderlinge banden tussen de buurtbewoners.

Zoals ik al eerder zei ligt het eraan wat de vrijwilligers in de redactie belangrijk vinden om uit te dragen naar de buurt. Dit in combinatie met de wijkbewoners maakt dat elke hyperlokale krant uniek is.

Wies van Wetten,
student Journalistiek en Nieuwe Media

Noordman verdwijnt

In de Oegstgeester Courant las ik onlangs dat Noordman Hout een vestiging bouwt op bedrijventerrein De Boeg in Oegstgeest. Verdwijnt Noordman Hout uit de skyline van De Mors?

We gaan inderdaad verhuizen, vertelt Alexander Noordman. We zitten op zich met veel plezier aan de Haagweg, maar praktisch is het niet. Toen Noordman Hout hier neerstreek, lag de Haagweg buiten de stad, maar inmiddels zitten we midden in de drukte. Als je dan weet dat een paar maal per week een reusachtige oplegger met boomstammen door het drukke Leidse verkeer moet, dan snap je dat dit plekje niet handig is. In Oegstgeest zitten we pal aan de A44.

De skyline zal dus inderdaad veranderen. De grote houtloods zal verdwijnen en op die plek verrijzen appartementen. Overigens vertrekt de familie Noordman niet helemaal van het terrein aan het Galgewater. De monumentale houtzaagmolen De Heesterboom blijft behouden en vader Joep Noordman zit in het stichtingsbestuur.

Bart Hagedoorn

Chi Kung - Tai Chi

A red stylized figure logo, resembling a person in a dynamic pose, possibly a Tai Chi or Chi Kung figure. The figure has a circular head with a horizontal line through it, and a body with curved lines suggesting movement or energy flow.

Slowfood for body and mind
www.taichileiden.nl
06-29518441

Voelt u de start van iets nieuws?

met Body & Beauty, de medische pedicure voor al uw voetproblemen.

Body & Beauty
medische pedicure & schoonheidssalon

25

Jacob Catslaan 46, Leiden
Tel: 071-5761755
www.body-and-beauty.nl

Fietslessen in de Mors

Wist u dat er al zo'n 5 jaar lang fietslessen worden gegeven in de Mors? Een groep van vrijwilligers o.l.v. fietsleraar Lex Muskens heeft in die vijf jaar een heel scala aan mensen (weer) op weg geholpen: volwassenen die voor het eerst leren fietsen, mensen die onzeker of bang zijn om te fietsen en mensen die willen leren fietsen met een lichamelijke beperking of op een driewieler. Met maatwerk proberen de vrijwilligers iedereen te helpen.

In een gesprek vertellen Thijs en Lex dat lesgeven aan mensen met al die verschillende achtergronden, nationaliteiten en verhalen het werk van de vrijwilligersgroep zo interessant, zinnig én heel gezellig maakt. Mensen zijn heel blij met de onafhankelijkheid die fietsen hen geeft en dat ze mee kunnen fietsen met hun kinderen en kleinkinderen.

Op woensdagochtenden komen de fietsers in Huis van de Buurt Morschwijk bij elkaar om de theorie door te nemen. In kleine groepjes oefenen zij vervolgens op een parcours en, bij voldoende vaardigheid, in het verkeer. De groep pakt het gedegen aan met lesmateriaal van de

Fietsersbond en een verkeersexamen waarbij een fietsdiploma kan worden behaald. Vaak blijven deelnemers daarna nog hangen vanwege de gezelligheid en om mee te helpen.

Praktische informatie

De lessen beginnen weer op woensdag 1 september van 9.30 tot 11.30 uur in Huis van de Buurt Morschwijk, Topaaslaan 19. Iedereen is welkom! U kunt gewoon langskomen voor een gratis proefles of even contact opnemen met buurtcoach Ilonka van Rijn, tel. 06 2079 1819 als u nog vragen heeft. De gehele cursus (in eigen tempo) kost €25,00. Er zijn leenfietsen beschikbaar.

Verzekering: voordat u aan de fietslessen begint, moet u goed verzekerd zijn. Met een wettelijke aansprakelijkheidsverzekering (WA-verzekering) bent u gedekt voor schade die u veroorzaakt aan anderen – bijvoorbeeld als uw fiets tegen een auto valt.

Electrische fietsen of E-bikes

Het fietsen op een elektrische fiets is een verhaal apart. De beheersing van een e-bike en deelname aan het verkeer werken anders, waardoor er verhoudingsgewijs veel meer ongelukken gebeuren. Om mensen te adviseren die de aanschaf van een elektrische fiets overwegen, organiseert de groep op woensdag 25 augustus een informatiebijeenkomst. Hier kunnen bewoners hun e-fiets wensen, behoeften en lichamelijke vaardigheden bespreken met een deskundige én er een aantal uit proberen op een parcours.

Voor informatie over het programma, kosten en aanmelding kunt u contact opnemen met buurtcoach Ilonka van Rijn, 06 2079 1819 of ivrijn@incluzio.nl

Ilonka van Rijn

Jeu de Heleboule

Ons magazine wordt erg gewaardeerd. Het dient als verbinding tussen de bewoners in onze wijk. Maar wist u dat er vroeger ook al een informatiebulletin bestond? Dat zit zo. In 1980 werd Heleboule opgericht: Een project voor ontmoeting, spel en speelgelegenheid, met een bestuur en regels in de Juwelenwijk en met een club/wijkkrant Heleboule. Enkele buurtbewoners uit de Berylstraat en Saffierstraat die in Frankrijk op vakantie waren geweest kwamen met het plan een jeu de boulesbaan aan te leggen op een modderig veldje tussen de huizen. Het spelen beviel zo goed dat de gedachte opkwam om een echte vereniging op te richten. De club kreeg de naam Heleboule. De gemeente, die er aanvankelijk sceptisch tegenover stond, werd naderhand positief over het initiatief en wilde zelfs helpen als dat nodig was. Naast de jeu de boulesbaan organiseerden creatieve kinderen in de wijk disco, bingo, quizzen, etc. Dit alles om een beter sociaal contact tussen de buurtbewoners te bewerkstelligen ter verbetering van de leefbaarheid.

In 1981 werd door de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij een leefbaarheid-wedstrijd uitgeschreven voor mensen in de stad en platteland. De club besloot zich als buurt in te schrijven en ging zich inzetten om een jeu de boulesbaan met alles er op en er aan te maken, met bankjes en perkjes er om heen. De buurtbewoners gingen hard aan de slag en leenden en/of ritselden hier en daar materialen en anderszins; ook bij de gemeente. De juryleden kwamen de boel in ogenschouw nemen en .... ze waren enthousiast. Na de rapportage eind 1982 zat de hele buurt in spanning.

Op 15 mei 1983 hoorden ze dat ze hadden gewonnen en het predicaat **Eén kern waar pit in zit** kregen toebedeeld. Ze werden op het Provinciehuis te Den Haag ontvangen en kregen naast de oorkonde een bedrag van 1000 gulden.

De eerste jaren van de club kunnen worden omschreven als "multi-vereniging". Naast jeu de boules waren vele activiteiten waarbij de nadruk lag op gezamenlijkheid. Een greep: periodiek tuinieren rondom het speelveld – gemeenschappelijke maaltijden, o.a. barbecues – volleybal – badminton – taartwedstrijden – een speurtocht voor de jeugd en een bouledag speciaal voor ouderen.

Het jeu de boules werd in de loop der jaren serieuzer en ze organiseren wedstrijden op het Arsenalplein. Maar het plein wordt ook door anderen benut. Na verloop van tijd werd het spelen op het Arsenalplein onmogelijk door de vele hondenkoep. Heleboule oefende druk uit op de gemeente. En met succes, want kort daarna was te lezen in het Leidsch Dagblad van 10 juli 1987 en op 15 juli van hetzelfde jaar in NRC Handelsblad, dat de directie Groenvoorziening van de gemeente Leiden het Arsenalplein

ontoegankelijk maakte voor honden.

Na een grondige opknabbeurt werd het Arsenaalplein op 2 april 1988 feestelijk heropend. Radio Rijnland nam het die dag op in zijn programma. Er werden elke zomer vele competities gespeeld. In 1989 werd de club bescheiden gesponsord door Citroëngarage van der Velde waardoor de competitie spelers van Heleboule duidelijk herkenbaar zijn in hun clubtrui met reclame.

In 1990, het jubileumjaar, werd er een feest georganiseerd

en klonken ze op nog 10 jaar. En nog steeds wordt af en toe in het wijkje jeu de boules gespeeld op een verkleinde versie van het boulesveldje.

De tijden zijn veranderd, maar straks als er weer ontmoetingen plaats kunnen vinden kan misschien via het Huis van de Buurt een jeu de boulesdag georganiseerd worden.

Lia van der Laan, foto's Paula van Ommen

Hoe verging het de vereniging?

De hiervoor genoemde vereniging, Eerste Leidse Pétanque Club Heleboule, was tevens lid van de Nederlandse Jeu de Boules Bond. Volgens de heer Duursma, oud-secretaris, waren er op gegeven moment zo'n 60 leden. De Gemeente Leiden had voor de vereniging enige banen aangelegd in het Sportpark De Vliet aan de Voorschoterweg te Leiden.

Het was een prachtige locatie met een goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer en een ruime parkeergelegenheid.

Op speeldagen maakte men gebruik van de kantine van de Leiden Road Runners Club. Naast de mogelijkheid op

vele niveaus competitie te spelen, stond bij onze vereniging toch vooral de recreatie en het gezamenlijk spelplezier centraal.

Maar het ledental nam met de jaren steeds verder af en de huur voor de banen kon niet meer worden opgebracht. De vereniging heeft toen besloten zichzelf op te heffen, dat is nu zo'n 7 jaar geleden. Er zijn nog steeds wel liefhebbers.

Tot voor de coronapandemie speelden die elke week op een terrein bij het Rijksmuseum Volkenkunde. Als u belangstelling heeft om mee te spelen – zodra het weer mag – laat het dan weten aan de redactie.

Ger Koper

Leids blauw in de Mors

In de Mors zijn twee wijkagenten en één wijkboa actief. Stan van Egmond stelde zich al in het maartnummer voor, hij is wijkagent voor de Lage Mors en Transvaal. Voor de Hoge Mors is dat Leon Luyten.

Leon Luyten is sinds 1 februari van dit jaar de wijkagent van de Hoge Mors en het Bio Sciencepark (Leeuwenhoek). Hij heeft het stokje overgenomen van Lakhdar ben Taieb. Daarvoor is hij 13 jaar wijkagent geweest in de Stevenshof.

De visie van de huidige teamleiding is om wijkagenten niet langer dan een jaar of 10 in dezelfde wijk te laten werken. Hiermee wordt voorkomen dat er blinde vlekken optreden. Zodoende is er een roulatie geweest tussen enkele wijkagenten. Leon is in de Hoge Mors terecht gekomen. Die wijk had ook zijn voorkeur.

De buitengewoon opsporingsambtenaar (boa) voor de Leiden-West is Gert-Jan Fictorie. Hij is sinds september 2017, en daarmee al 3,5 jaar, actief in de Mors. Hij is in 2004 bij de gemeente Leiden begonnen als parkeercontroleur. Hij heeft parkeerbeheer zien ontwikkelen naar het huidige Handhaving. Het is een groot gebied waarin Gert-Jan werkzaam is en dat is dan ook een grote uitdaging waar hij elke dag weer vol overtuiging induikt.

Werkzaamheden

Waar de politie er is voor de veiligheid en openbare orde, is de (wijk)boa er voor handhaving van de leefbaarheid. Dat betreft hangjongeren, parkeeroverlast, overlast van personen in de wijk, hondenbeleid, afval, etc. Bij de wat grotere problemen wordt eerst gekeken naar waar de angel zit. Het kan zijn dat er een probleem achter een probleem is waarvoor bijvoorbeeld hulpverlening moet worden ingeschakeld. Dat kan zijn maatschappelijk werk, veilig thuis, jeugd- en gezinshulp etc. Handhaving is dan een sluitstuk van de aanpak.

Beschikbaarheid

U kunt de wijkagenten bellen met 0900-8844. Beiden hebben ook een e-adres: Stan.van.Egmond@politie.nl en leon.luyten@politie.nl. Stan heeft op woensdag zijn vrije dag en Leon op donderdag. Als de renovatie van de Agaatflat is afgerond, hoopt Leon op elke dinsdag van 10 tot 12 uur weer een spreekuur te houden in het kantoortje van Portaal. U kunt dan altijd even binnen komen lopen met vragen.

Voor de wijkboa kunt u via het algemene nummer 14071 van de gemeente een terugbelverzoek doen. Er wordt dan zo snel mogelijk contact opgenomen. Meldingen gaan ook via dat nummer. Er is ook een e-adres: g.fictorie@leiden.nl.

Zowel de wijkagenten als de boa kunt u fietsend door de wijk aantreffen. Schroom dan niet hen aan te houden als u denkt dat het nodig is.

Ger Koper

Ted de Water - Oudste Gamer

Als je bij Ted de Water op visite gaat, zal je je niet snel vervelen. Het is niet Ted de Water, maar spraakwater. Ted kan uren vertellen over alles wat hij meemaakt of meegemaakt heeft. Mij was ter ore gekomen dat wij in de Mors de oudste en beste gamer hebben. Ted is 84 jaar en in de streams heeft hij soms wel 1200 volgers die hem willen zien spelen. Gamers onder ons, Ted speelt het liefst de Diablo game. Door internet kan hij in principe met mensen over de hele wereld spelen. In 2019 is hij uitgekozen om met 7 andere tachtigjarigen een wereldreis te maken met Dennis van der Geest van SBS6.

Elke bejaarde had een wens die in vervulling zou gaan. Maar die wensen lagen in 8 verschillende landen namelijk in Spanje, Vietnam, Cambodja, Zuid-Korea, Canada, Mexico, Cuba en Suriname. Ted zijn wens lag in Korea, want hij wilde graag techno dansen, al is hij ook gek op karate en kickboksen. Met onstuitbare energie stond Ted op die gedenkwaardige avond tussen 14.000 jonge Koreanen te dansen. Iedereen daar wilde met Ted op de foto. Ontelbare selfies werden er geschoten.

Naast gamen en techno dansen houdt Ted ook van modeltreinen opgebouwd met wissels en seinen, kortom de hele rataplan. Maar met al zijn energie is dat nog niet genoeg. Zo heeft Ted nog een prachtige volière, met 100 Gouldamadines die hij kweekt. Vogels zo groot als een

kanariepiet maar met heel veel verschillende kleuren en hele kleine snaveltjes. Hoe kleiner de snavels, hoe meer ze waard zijn. Dat kweken doet Ted nauwgezet met stambomen. Elke vogel draagt een ringetje met nummers. In mappen wordt bijgehouden wie met wie gekruist is en wie de afstamming is. Vochtigheidsgraad, de temperatuur alles moet in de puntjes zijn, willen de vogels overleven. Terwijl techno dansen gepaard gaat met harde muziek en flitslichten, gaat er vanuit de volière een weldadige rust.

Zijn vrouw en kinderen, zij hebben 3 dochters en 6 kleinkinderen genieten, mee met hun bekende man en vader, evenals de 2 hondjes. Ted weet zoveel te vertellen over de buurt, de oorlog en nog veel meer, dat dit beslist niet het laatste verhaal is. Ook over die prachtige wereldreis is nog veel te vertellen.

Lia van der Laan

Maxime's
hairpalace

De Boomkruiper

Bescheidenheid, onopvallendheid, dat is in alles kenmerkend voor de boomkruiper. De tegenpool van die andere "boomstamvogel", waarmee hij soms verward wordt: de boomklever, een in alles juist opvallende uitslover.

De Boomkruiper is met zijn bruin gevlekte verenkleed goed gecamoufleerd; de witte buikzijde is wél contrasterend. Spiraalsgewijs sluipt hij als een muisje langs de boom omhoog, daarbij zoekend naar insecten en spinnetjes, die hij met zijn dunne, kromme snavel behendig uit de schors peutert. Bovenaan gekomen zit er niets anders op dan naar de voet van een volgende boom te vliegen voor een nieuwe inspectie. Met evenveel gemak onderzoekt hij ook muren, zoals ik zelf heb kunnen waarnemen.

De zang is simpel en reikt niet ver. Dick de Vos* beschrijft in zijn Veldgids Vogelzang de in hoogte opklimmende strofe als "TIE TIE toewie tiTIE". Afhankelijk van het individu vier tot zeven noten. Ik zelf zou de laatste vier noten vertalen als "... ik kruip omHOOG". Voor een geoefende vogelaar is de ijle zang toch wel karakteristiek.

De boomklever daartegenover is kleurrijk, met grijsblauw en oranje, maakt luid kabaal met veel variatie en kan ook nog eens met de kop omlaag langs de stam gaan. Het is een standvogel die vooral op stand woont, een vogel die het hele jaar in hetzelfde gebied verblijft, in oude bossen en parken en speciaal landgoederen. Zo wordt de boomklever de laatste jaren wel op Rhijnhof waargenomen.

Ook de boomkruiper is een standvogel, maar 's winters kan hij in een ruimer gebied rondzwerfen. Hij is overal in de Mors waar te nemen, met zwaartepunten op Rhijnhof, in Kweeklust en het sportpark. Zolang er maar hoge bomen staan, hoe ouder hoe beter. De soort is het talrijkst in de bossen van Oost-Nederland, maar hij neemt toe in het westen en in de bebouwde omgeving. Anders dan de boomklever, die ook zaden en noten eet, heeft de boomkruiper jaarrond een dieet van klein gedierte. Voedsel vinden lukt ook 's winters wonderwel, zolang de stammen maar niet met ijszel bedekt zijn. Af en toe komen ze wat vet snoepen van de voedertafel.

De boomkruiper slaapt en broedt in boomholten, liefst met een spleetvormige toegang. Er zijn ook speciale boomkruipernestkasten, met

de opening aan de zijkant, die met graagte gebruikt worden. In zulke holtes of kasten slapen ze 's winters vaak met meer exemplaren bij elkaar, gedrag dat ook van enkele andere kleine vogeltjes bekend is, zoals van winterkoningen. Slim, want dat scheelt veel warmteverlies.

Maar boomkruipers overnachten ook wel onder dakpannen en in de nok; en soms nestelen ze er zelfs. Krijg je ze zelf letterlijk aan huis en lukt het je om een foto te maken, voer die ontdekking dan in op Waarneming.nl. Zulke invoer is erg welkom, van boomkruipers die ook "huiskruipers" zijn.

* Dick de Vos: Leidse natuurgids en vogelzangdeskundige

Tekst: Gerard van der Klugt, foto's: Lucie Ritter

Bijenhotel/pension

Wim Pompe is een oud-bewoner van de Mors. Hij is nu met pensioen en heeft als hobby bijenhotels maken.

Op 13 april heeft Wim aan Naturalis zijn 75ste bijenhotel geschonken ter ere van de heropening van Naturalis in 2019. Aanvankelijk zou de overdracht plaatsvinden midden 2020. Helaas werd door corona daar een stokje voor gestoken, maar in april van dit jaar was dan toch de officiële overdracht.

Waarom een bijenhotel? Bijen moeten beschermd worden, want meer dan de helft van de 360 bijensoorten in Nederland wordt bedreigd. Ze zijn van groot belang bij het bestuiven van planten, bloemen en gewassen. Wat weinig mensen weten is dat de meesten van ons daar een handje bij kunnen helpen door een bijenhotel in hun tuin of op hun balkon te plaatsen.

De hotels bestaan uit vele soorten en maten, van groot zoals bij Naturalis en in de Hortus Botanicus te Leiden, tot de grootte van een vogelhuisje. In elk seizoen van het jaar kunnen de metselbijen, behangersbijen, klokjesbijen, die allen solitair leven, een hotel gebruiken. In de winter om te overwinteren en in de zomer om hun jongen op te voeden en hun larven

te beschermen. Deze hotels kun je ophangen aan een buitenmuur, liefst onder een afdakje, zodat er geen water in kan lopen. Met een paar uur zon per dag en bloemen in de buurt, gaat de rest van zelf. Ook op vier hoog van een flatgebouw.

Een bijenhotel is uit een stuk hout gemaakt, waar een heleboel gaatjes in geboord worden, holle gladde stengels die aan de achterkant dicht zijn. Die van Naturalis heeft bijvoorbeeld 975 gaatjes met een diameter van 4-8 millimeter.

Wim Pompe maakt bijenhotels van resthout, dat hij geleverd krijgt van een bruggenbouwer. Dit hout is zeer duurzaam en hard. De gaten zijn rafelvrij om de vleugels van de bijen te beschermen. Het bijenhotel van Naturalis is gebouwd in de stijl van de nieuwbouw van het museum. Er is Iraans gesteente in verwerkt, dat ook gebruikt is in de gevels van Naturalis. Het marmer van de daken is afkomstig uit een afvalcontainer.

Het zou de bijen enorm helpen als velen van ons in de Mors een bijenhotel ophangen. Wim schenkt het eerste exemplaar aan de winnaar van de puzzel achterop dit magazine.

Doe dus vooral mee om deze op te lossen.

Een groepje is ook bezig om subsidie te krijgen voor een mooi bijenhotel in het Morspark en bij kinderboerderij van Kweeklust.

U kunt ook zelf een bijenhotel bij Wim bestellen: wim.pompe@ziggo.nl. Ze kosten rond de 35 euro. Het kan wel even duren voor u de bestelling binnen heeft. Het is immers een vrijetijdsbesteding en geen bedrijf. Bij natuurorganisaties zijn ze ook te bestellen.

Lia van der Laan

Prijswinnaar Rosie Wang

Het is knap van Rosie om deze puzzel op te lossen. Haar moedertaal is Chinees. Het is niet gemakkelijk om een puzzel in een vreemde taal op te lossen. Met behulp van woordenboeken, haar man, vriendinnen en google is het haar gelukt.

Ze heeft de prijs dan ook dubbel en dwars verdiend. Haar andere hobby's dan puzzelen zijn wandelen, lezen, haar talen bijhouden en mensen ontmoeten. Zo heeft ze zich sinds kort opgegeven als vrijwilliger in het buurthuis om met een groepje ouderen te wandelen.

Ze is blij en kan het haast niet geloven dat ze de winnaar is. Ze is gelukkig met de boekenbon want ze leest graag.

Rosie, de redactie feliciteert je van harte.

Lia van der Laan

PROFILE
DE FIETSSPECIALIST

Van Polanen

...daar mag je **méér** van verwachten!

**5 JAAR
GARANTIE
BIJ EEN E-BIKE***
*VRAAG NAAR DE VOORWAARDEN

**+
GRATIS
GROTERE
ACCU***

Morsweg 174 | 2332 ES Leiden | 071 531 34 98 | www.profilepolanen.nl

Juni 2021

HITTE	..?.	SLAG
GROENTEN	.?...	AARDE
MELK	..?...	KOOL
REST	.?...	BAK
SNEEUW	?....	RADAR
SLAG	.?..	ARTS
SCHOOL	.?..	SCHROEF
FIETS	?....	PLANNER
HAVEN	?....	STUK
VEEN	.?...	GROND
PALM	..?.	PLATVORM
OLIE	?..	OOR

Oplossing
Maart 2020

ZOMER	<u>V</u> AKANTIE	WERK
WINKEL	RA <u>A</u> M	AKKOORD
EURO	<u>C</u> ENTEN	BAK
VUIL	<u>C</u> ONTAINER	SCHIP
ZON	KLE <u>D</u> ING	WINKEL
AUTO	B <u>A</u> ND	BREUK
WOL	A <u>A</u> P	MENS
HUIS	A <u>R</u> T	ASSISTENT
KERK	L <u>I</u> ED	TEKST
WERK	K <u>A</u> MER	HUUR
BRAND	<u>G</u> LAS	SERVICE
REGEN	B <u>O</u> OG	SCHUTTER
ZOOM	<u>L</u> ES	AUTO
KOFFIE	<u>F</u> ILTER	ZAK

Uitkomst: Vaccinatiegolf

Vul op de plaats van de puntjes een woord in, zodat het met het eerste woord een nieuw woord vormt en met het laatste weer een ander woord vormt. Zet alle letters in de vraagtekens naast elkaar en u heeft de oplossing.

Stuur uw oplossing vóór **9 mei** 2021 naar: info@morsetekens.nl. Onder de goede inzenders wordt een bijeenhotel verloot.

MÖRSETEKENS